

HET WIEL DAT *ontregelt*

IN DE WERKPLAATS VAN PIETER VERHEES

Een metershoog wiel volgt traag waggelend een personage gekleed in een zwarte rok en dito kap. Mensen gaan verbaasd een stapje opzij. Voor maker Pieter Verhees is techniek niet los te zien van communicatie.

AUTEUR: JAN VAN GEMERT 6

Pieter Verhees heeft zowel een achtergrond in de werktuigbouwkunde als in theater en beeldende kunst. En naast zijn werk met technologie is hij ook werkzaam als trainer, docent en acteur op communicatiegebied. Verhees maakt installaties en machines om te beleven. Hierbij werkt hij met allerlei materialen, elektronica, microprocessors, robotica en sensortechnologie. Verhees sympathiseert met de makersbeweging waarbij *open source*, *hacking* en *innovatie* vertrouwde begrippen zijn. Zijn wens is om een open werkplaats te creëren, waarin de hele *community* de mogelijkheid heeft om iets te maken. Dit is ook de reden dat hij graag zijn werkplaats openstelt om zijn in de loop der jaren verzamelde kennis te delen. Techniek heeft voor Verhees dan ook altijd te maken met communicatie. 'Het gaat erom hoe ik mensen kan helpen en dat we samenwerken.'

Verhees herinnert zich levendig hoe zijn vader samen met hem een stoel in elkaar ging zetten. Zijn vader vond het geweldig om dit samen met de kleine Verhees te doen, terwijl die ontdekte hoe onhandig zijn vader was en vervreemd van het bouwen met je eigen handen. Mogelijk zit in deze ervaring de kiem van zijn drang om mensen te helpen en vooral ook daarbij samen te werken. Hij vertelt bijvoorbeeld hoe onlangs een vrouw graag een lift wilde, zodat zij haar fors gebouwde overjarige hond naar de eerste etage kon tillen. Maar ook zijn laatste grote project, het maken van een soort reuzenwiel dat uit zichzelf voortbeweegt, verwijst veelal naar het zoeken van interactie.

HET WIEL

In de lichte werkplaats toont Verhees een metalen pijp met daaraan gemonteerde stalen kabels. Het is moeilijk voor te stellen dat dit samen met de andere pijpen, assen, kabels en wat al niet meer, te monteren is tot een wiel van een meter of vijf hoog dat zichzelf kan verplaatsen. Hoe krijgt hij dat voor elkaar? 'Zwaartepuntverplaatsing.' Volgens de geduldig uitleggende Verhees komt het erop neer dat als je het gewicht in het wiel verplaatst, het door de onbalans gaat draaien. Je legt namelijk het zwaartekrachtspunt buiten het centrum. Hiervoor heeft hij er twee armen aan gemaakt die zich omhoog hijsen in het wiel waardoor het zwaartepunt zich verplaatst en het wiel gaat rollen.

Eigenlijk is het hetzelfde principe als bij Segways, een elektrisch aangedreven, zelfbalancerend eenpersoons vervoermiddel. Je laat iets vallen, maar je gaat het meteen weer compenseren. Je gaat spelen met een onbalans. Zijn nieuwsgierigheid werd gewekt toen hij op een sloopbedrijf een oude invalidenscooter kocht om er robots en sensoren aan te koppelen.

"Laat je idee los, geef het aan een ander en er ontstaat communicatie."

COMMUNICATIE

Het wiel heeft ook enkele dagen rondgereden op *Theaterfestival Boulevard* in Den Bosch. Van deze confrontatie met publiek kreeg hij veel terug. 'Ik ontdekte dat ik heel anders moest sturen met het wiel dan toen ik het hier bij het atelier uitprobeerde. Er bleek tussen het publiek erg weinig ruimte voor het wiel waardoor ik moest ingrijpen. Je ontdekt dan dat het ding iets heel anders gaat teruggeven. De toeschouwers vernieuwen zo mijn kaders. Ik ben iemand die bouwt en weet hoe makkelijk het kapot kan gaan. Maar er zijn ook mensen die niet bouwen, maar die er bijvoorbeeld meteen op klimmen. Die gaan veel verder dan ik. Dus laat je idee los, geef het aan een ander en er ontstaat communicatie. Dat is een leuk aspect van iets bouwen. En de toeschouwer krijgt een relatie met het werk en ziet wat de maker heeft bedoeld. Het wiel heb ik zo groot gemaakt dat het een beetje bang maakt. Ik wil iets ontregelen bij de kijker. Als theatermaker maak je de condities zo dat je steeds opnieuw kan gaan kijken.'

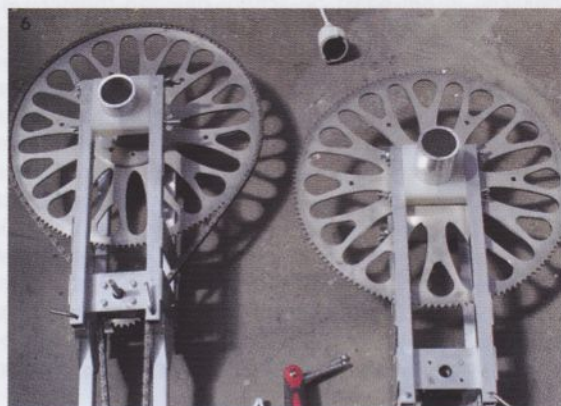
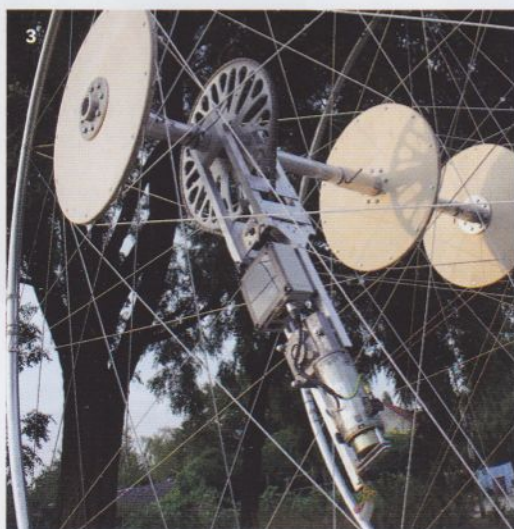
Verhees vertelt enthousiast over een visioen waarin hij met veel grotere wielen een soort tocht gaat rijden door Nederland die 24 uur per dag doorgaat. En als je dan over de A2 kijkt zie je zo'n wiel worstelend over de Maasbrug heen rollen. Veel mensen werken mee om zo'n wiel vooruit te krijgen.

BELEVING

De figuur met zwarte rok en donkere kap speelt ook een belangrijke rol bij de performance. 'Wanneer er geen acteur bij is, bedenken mensen veel sneller hun relatie met het wiel en trekken ze ook sneller hun conclusies. Door die acteur, die al een soort roekeloosheid heeft en nonchalant is met het beeld, worden er al een aantal voorzetten gegeven. Daardoor wordt het voor de kijker veel complexer en ontwikkel je dus meer vragen. Dat vind ik een inzicht dat ik heb gekregen vanuit het theater. Je probeert met behulp van de acteur te sturen in de kijkervaring. We zijn er erg mee bezig geweest om juist géén verhaal te vertellen. Het moet een beleving zijn en geen act. Het is dicht op huid van mensen kruipen.'

VERFREEMDING

Techniek en kunst zijn beiden een summum van menselijke crea-

1 & 2: Foto: Adriaan Minten - 3,4 & 6: Foto: Pieter Verhees - 5: Karin Jonkers

tiviteit. Maar volgens Verhees hebben ze een ander startpunt. Kunst bloeit op vanuit het hart en hoofd, terwijl techniek direct ontstaat in dagelijkse omgang met de materiële wereld. 'Je zet met techniek de wereld om je heen naar je hand. En dat houdt nooit op, want je moet als mens iets doen om te overleven.'

De invloed van techniek op onze levens wordt volgens Verhees steeds groter terwijl de consument er volledig van is vervreemd. Hij wil ook meer respect voor de 'kunst' van de techniek en de technicus. 'Probeer bij het individu meer luijes open te zetten,

zodat de vervreemding minder wordt. Ik ben het boek *De grens van de mens* van Peter-Paul Verbeek aan het lezen. Het gaat over techniekfilosofie. Hij stelt de vraag hoe de ethiek kan omgaan met het binnendringen van de techniek en technologie in de menselijke natuur. En dat gaat van vruchtwaterpunctie tot elektronische implantaten. Dat is de mens van nu, de verwevenheid van technologie in ons zijn. Op de vraag naar zijn eigen antwoord hierop antwoordt Verhees: 'Probeer die mens een zo groot mogelijk palet te bieden om er iets van te vinden. Kunst kan daarbij helpen.' ❖